

KAMPEN OM FOLKET

KONGEN AF LADCYKLEN

Ordet folk er et af det danske sprogs mest lumske. Det kan være helt upolitisk: ”Flettede tasker er et stort hit hos hobbyfolket”, lyder reklamens glade budskab. Det kan også fremmane et nostalgisk billede af 1968, hvor folkebevægelser, folkemusik og folkedans blomstrede. Lidt mere krudt er der i den royale udgave, når folk minder om Chr. 4.s ydmyge undersåtter, der bøjede sig i støvet for den enevældige hersker. Folket er dog ikke, hvad det har været! Kronprins Frederik fragter de små prinser og prinsesser rundt på sin Nihola-ladcykel – og den socialdemokratiske programerklæring ”Danmark for folket” fra 1934 mindes ikke længere den 1. maj. Men tag ikke fejl: Folk er også et højaktuelt ord, mange slet ikke vil bruge, fordi det signalerer nogle ganske bestemte holdninger til, hvordan dansk politik skal føres.

Folkets status er et af de mest presserende emner, vi overhovedet har at diskutere. Ord som identitet, værdier og danskhed lyder måske mere moderne end folk, men jeg vil fastholde, at **folkets status er dét, vi i realiteten strider om**. Det er blodig alvor og langt fra reklamens pjat. Dan-

mark er i dag en kamplads for meget blandede og modstridende interesser, hvor spørgsmålet om, hvad folket er for en størrelse, er et af de mest centrale stridspunkter. Globaliseringen, europæiseringen og multikulturen har pustet til ilden. Er ”vi” for eller imod det danske? Er vi for eller imod Europa? Er vi for eller imod de fremmede? Er vi folkevenner eller folkefjender? Vi mangler gode svar på de spørgsmål, fordi de er svære, og fordi nogle af dem er forkert stillede. Men i denne lille bog vil jeg gøre mit bedste for, at du om 60 sider har bedre muligheder for at navigere i det kaos, som ordet folk let medfører.

Jo før vi indser folkebegrebets afgørende rolle, desto hurtigere kan vi måske bevæge os i retning af forsoning og nye muligheder. Behovet er der utvivlsomt. Hos en del af befolkningen er ordet folk sat i skammekrogen, fordi det har fået en markant national – for ikke at sige nationalistisk – tone i de senere år, ikke mindst i kraft af Dansk Folkepartis retorik og politik. Hør, hvordan partiformand Pia Kjærsgaard præsenterer DF’s grundlag: ”I Dansk Folkeparti er vi stolte af Danmark; vi elsker vort fædreland, og vi føler en historisk forpligtelse til at værne om landet, folket og den danske arv. Med denne forpligtelse følger nødvendigheden af et stærkt forsvar samt trygge og sikre grænser. Kun i et frit Danmark kan landet udvikle sig efter folkets vilje”. For hende er folk et kernebegreb, som de fleste danskere uden tvivl identificerer sig med, men langt fra alle på den måde, som Pia Kjærsgaard gør.

MULTIKULTUR: EN GAMMEL NYHED

Danskhed er noget med et knudret sprog, bøgetræer, strande, nye kartofler og blonde piger. Sådan tænker mange uanset politisk observans. Det er selvfølgelig en konstruktion, at disse ting skulle være særligt danske – kartofflen stammer fx fra Sydamerika, og ordet er oprindeligt tysk. Men det er en sejlvet forestilling, der faktisk har en virkelighed og en betydning for de fleste danskere. At være del af det danske folk er en følelse og noget, der er bundet til en række sanselige fænomener.

Det er dog ikke hele sagen, og måske skal vi satse på mere end én form for forståelse af, hvad der bærer folket, hvis vi skal kunne besvare nogle af de spørgsmål, ikke mindst den voksende mængde ”borgere med en anden etnisk herkomst end dansk” rejser. Hvad kræves der for at blive en del af det danske folk? Er det nok med et juridisk tilhørsforhold i form af dansk statsborgerskab og et rødbedefarvet pas? Eller er et politisk tilhørsforhold også nødvendigt? Og kan et kulturelt tilhørsforhold undværes? Er det, vi behøver, en folkelig og politisk accept af, at vi lever i et mere multikulturelt samfund end tidligere? Igen kaskader af spørgsmål, vi må og skal blive bedre til at svare fornuftigt på.

Indvandring er selvfølgelig ikke noget nyt. Danmark har også rummet jøder, huguenotter, kartoffeltyskere og polske roearbejdere, og det vidner om, at der altid er kommet mennesker udefra til landet. Et multinationalt samfund er heller ikke noget nyt. Det danske monarki var gennem århundreder en stat, der rummede forskellige

kulturer og forskellige sprog. Og i virkeligheden er det, som vi i daglig tale kalder Danmark, et rigsfællesskab, der består af tre folk: danskerne, færingerne og grønlænderne. Men til forskel fra tidligere tider har mange tilflyttere i dag en hel anden kulturbaggrund og en anden tro. De kommer hverken fra den nordiske eller den europæiske kulturkreds, men fra Mellemøsten, Asien og Afrika. Og deres baggrund adskiller sig ofte markant fra den form for danskhed og folkekirkelige praksis, der er blevet udviklet på dansk jord i løbet af de seneste 200 år. De fleste mennesker, der kommer hertil for at søge sikkerhed, rejser eller flygter fra samfund, der ikke bygger på demokrati. Nogle kommer fra formyndersamfund, der baserer sig på slægten og husfaderens myndighed – ikke på nationen og demokratiet.

BORGERKRIG ELLER HOLOCAUST?

At samfundet er præget af større etnisk, religiøs og kulturel mangfoldighed end tidligere, behøver man ikke at være sociolog for at konstatere. Man kan bare gå en tur i byen eller kigge ud ad vinduet. Det multikulturelle samfund er et faktum. Men hvilke normative konsekvenser der skal drages af dette vilkår, er straks en anden sag. Skal vi kræve, at personer, der kommer til Danmark, lader sig assimilere kulturelt? Eller skal vi erklære Danmark for et multikulturelt samfund? For nogle lyder det sidste som opskriften på borgerkrig, mens andre hellere end gerne vil opgive forestillingen om, at landets borgere udgør et folk. Der eksisterer tydeligvis en konflikt mellem to meget

forskellige holdninger til folkets status. På den ene side har vi dem, der som præsten Sørine Godtfredsen betragter et multikulturelt samfund som vejen til helvede – som det der brød løs i Oslo og på Utøya den 22. juli 2011. Og på den anden side findes en gruppe, for hvem folk er et totalitært begreb, der i sidste instans fører til holocaust. Uanset hvem der har ret, så står én ting tilbage: Opgiver man ideen om et folk, rejser der sig et vigtigt spørgsmål: Hvad med demokratiet i et multikulturelt og multiethnisk samfund? Kan man overhovedet etablere og opretholde et demokrati uden en forestilling om at tilhøre et folk?

HAR FOLKET MAGTEN?

Begrebet demokrati består af de to græske ord, *demos* og *kratia*, som betyder folk og styre. Demokrati bygger med andre ord på en forestilling om et *demos*. Påstanden om, at det i nutidens demokrati er folket, der styrer, kan man selvfølgelig kalde en illusion. Spørger man to hotte politiske tænkere, amerikaneren Michael Hardt og italieneren Antonio Negri, er det i nutidens demokratier snarere Verdensbanken, Den Internationale Valutafond, Verdenshandelsorganisationen WTO, G8-landene og den slags, der kører løbet – *Imperiet*, som de så malende kalder det, styrer kloden. Hvis demokratiet skal have en fremtid, må de nationale folk derfor erstattes af en ny slags folk, som de kalder *the multitude*, der bedst kan oversættes til ”mangfoldighed” og ”mængde”. De gamle nationale folk kan ikke længere hamle op med Imperiets magt, derfor

må der udvikles et nyt mangfoldigt folk hinsides nationalstatens grænser.

Jeg tror, det går en anelse for hurtigt, og at der er for meget varm luft i deres visioner. *Selv om demokratiet på nogle måder er begyndt at gå ud i verden på egne ben, har det på andre ikke forladt den nationale vugge.* Heldigvis, vil jeg sige. Men vi står tilbage med det dilemma, at demokratiet på den ene side ikke kan overleve uden et nationalt folk, og de nationale folk på den anden side ikke kan klare en række globale udfordringer på egen hånd – som for eksempel klimaproblemerne. Vinden blæser, hvorhen den vil, uden respekt for nationale grænser. Nationalstaten er med andre ord både en del af problemet og en del af løsningen. Men hvad med EU, er det en vej ud af dilemmaet? Eller er vejen blind?

ET EUROPÆISK FOLK?

At være unionsborger er næppe noget, der varmer folkesjælen hos ret mange. Juridisk er det dog ikke nogen ligegyldig ting, at Danmark er medlem af EU. Som borgere i Danmark er vi nu ikke kun statsborgere, men også unionsborgere. Og samarbejdet i EU adskiller sig på afgørende punkter fra samarbejdet i andre internationale organisationer, som for eksempel FN og NATO, fordi en stor del af beslutningerne i EU har direkte retsvirkning for borgerne i alle medlemsstater. Det giver os en særlig rolle som politiske borgere i unionen. Men tilhører vi også et europæisk folk? Og hvad vil det i givet fald sige at tilhøre et sådant folk? Det er der langt fra enighed om.